

SANT FELIU DE GUÍXOLS, 1815-1826

BENET JULIÀ FIGUERAS

A l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols ⁽¹⁾ es guarden uns lligalls descrits com a Protocols de Marina de l'Adjudantia d'aquesta població corresponents al període de 1815 a 1826, amb l'excepció de l'any 1823, del qual pràcticament no hi ha res apuntat. Aquests anys corresponen a una època d'instabilitat política que seguí al final de l'expulsió de les tropes napoleòniques amb les lluites de les faccions absolutistes contra els coneguts com a constitucionalistes.

Així doncs, la lectura d'aquestes escriptures ens permet reconstruir un quadre d'un dels puntals econòmics de la vila com fou l'actuació marífera local en els anys de recobrament que seguiren al final d'aquella guerra.

Podem, per tant, anotar la presència d'uns trenta mestres d'aixa locals, d'uns nou mestres calafats, d'uns quaranta deixebles dels primers més cinquanta-sis dels darrers, de nombrosos bastiments construïts en les seves drassanes i, d'entre ells, prop de trenta llaguts de pesca amb un valor cada un d'unes 100 lliures i escaig, destinats a poblacions maríteres de les terres tarragonines. Acompanya a aquesta informació la presència de patrons d'embarcacions de trànsit, com més endavant exposarem, junt amb els nombrosos parçoners.

Al mateix temps voldríem recordar l'altre puntal en la marxa econòmica de la vila, el qual fou l'exploració del suro. L'any 1825 el baró de

(1) AHMSF. Lligall 10, cubeta 45.

El port de Sant Feliu de Guíxols del vuitcents segons un quadre de Pons Martí.

Barre, governador de Girona, demanà informació sobre l'ofici dels tapers. Els edils locals li comunicaren que hi havia treballant a Sant Feliu uns 250 fabricants de taps, 20 de carredors i 25 de toscadors i bullidors. En total 295 fabricants, que hem d'entendre com a modestos artesans tapers que amb ajudes familiars i l'ajut d'algun treballador mantenien petits obradors on s'elaboraven els taps a mà.

En aquest mateix informe s'assenyalava la necessitat anual de suro en la xifra de 25.000 quintars, la meitat per a les fàbriques, on la seva elaboració es feia a mà amb una afilada ganiveta i, finalment, que la bala dels taps que eren fins es pagava a 41 duros de plata, mentre que els altres només es pagava a 7 duros⁽²⁾.

La importància que aquesta indústria començava a tenir ens la dóna com exemple un document d'aquest mateix protocol, en què el capità danès de la fragata *Thetis* carregà, per transportar a Kronstadt, unes 208 bales de taps de 30.000 unitats cada una l'any 1818.

Però, abans de continuar, caldria recordar breument l'estat, políticament caòtic, del país. Retornat Ferran VII el març de 1814, unes de les seves primeres actuacions fou la d'abolir la Constitució redactada per les Corts de Cadis, reducte oficial contra la invasió francesa. A continuació, seguí un període de depuració d'afrancesats, els quals tingueren repre-

(2) Ídem. Manual d'acords, 25/VIII/1825.

sentants destacats per la comarca gironina però no tenim informació de la seva existència a la vila, almenys com a personatges superiors. Al contrari, en sol·licitar oficis com el cas del mestre de primeres lletres Carles Albert, declara entre altres mèrits ser bon espanyol sense haver tingut «empleo» del francès.

Això no vol dir que no hi pogués haver algun col·laborador de petita categoria com els «parrots» o també algun il·lustrat entre els burgesos comerciants i patrons d'embarcacions que, a causa dels seus viatges a l'exterior, podrien haver-se imbuït de certes teories de la Revolució francesa i haver-les acceptat, i més procedint d'una població que al llarg dels segles havia estat sotmesa a un poder feudal.

Foren també perseguïts els constitucionalistes, autors de lleis liberals molt avançades contra alguns privilegis de la noblesa i de l'alta clerecia, de la supressió de la Inquisició i de les proves de noblesa de sang per entrar en certes carreres. Per això és comprensible que els perjudicats busquessin ajudes en les masses populars per provocar aldarulls de protesta envers disposicions que creïen anar contra el rei i l'altar.

Però l'any 1820, després de la revolta del general Riego, el sobirà ha de jurar la Constitució, període que durà fins l'any 1823 quan, amb l'ajuda dels 100.000 fills de Sant Lluís, tropa auxiliar francesa, s'imposà altra vegada la governació absolutista seguida d'un curt període de repressió.

Referent al nostre poble, trobem algun exemple modest que ens retrata aquell ambient. Així, per al nomenament d'ajudant militar i capità del port es designà Grau Rovira «per la seva lleialtat i adhesió a la justa causa en els tres anys de la deplorable revolució». Igualment, en un altre document tan inofensiu com la venda d'un bastiment de pesca construït pel mestre d'aixa R. Lluí, es fa constar que el seu treball fou l'any 1822 «época constitucional felizmente extinguida». Finalment, pel juliol de 1823, hi ha encara un delegat oficial a la vila per al control de les idees acceptades com a revolucionàries. Amb el temps, però, les disposicions s'alleujarien. Així, pel juny, s'informa que les persones que havien estat regidors anteriorment, amb les noves disposicions, no tenen motius per ésser ara excloses.

PRIMER PERÍODE

L'Ajuntament guixolenc estava format per regidors que duraven en el càrrec un any, període que posteriorment s'allargà fins a tres. Eren escollits d'unes llistes de ciutadans enviades a la Junta del Corregiment. Ja hi trobem anotats Francisco Batet, Joan Jofre i Martí Quintana amb el qualificatiu de «taponeros» indicant-nos que ha estat admesa en el llenguatge oficial la qualificació d'aquest ofici.

Cada any s'anotaven en els corresponents manuals d'acords els noms

de les persones destinades als diferents i variats càrrecs municipals com podien ser els de macer; almostaçà; rellotger; encarregat del bagatge i de l'allotjament de la tropa de pas; personal sanitari de l'hospital; conductors amb reial títol del correu a Girona i a Blanes; mestre de primeres lletres, com va ser per exemple la persona, ja citada, de Carles Albert, natural de Sant Feliu, de família amb sang neta i de bons costums, bon espanyol per no haver col·laborat amb els francesos, amb llicència eclesiàstica per poder ensenyar la doctrina cristiana com també amb bones notes en la prova de gramàtica castellana, dades totes que constaven en el seu expedient.

Una altra actuació del Consistori que ens permet tenir informació de part de la vida de la seva gent era la periòdica subhasta de les gabelles que encara tenia dret a cobrar el Comú. Així, tenim que el preu de l'oli i la sal que aquell temps anaven juntes, quedà en 751 lliures catalanes, pagades en monedes metàl·liques. El futur venedor s'obliga a vendre tant de dia com de nit, a raó d'un diner l'unça de sal i a mig «quarto» l'oli de preu més baix.

La gabella de l'aiguardent del primer any destaca per l'elevat preu subhastat: 1.782 lliures, xifra molt elevada, potser especulant amb la possibilitat d'obrir-se, amb la pau, nous mercats tancats fins llavors per motius de guerra. Al postor també se l'autoritzava per vendre, a més, resolis i malvasia.

A continuació seguien les tres fleques que llavors hi havia a la vila a raó de 50 lliures cada una, mentre que les dues carnisseries pagaren 300 lliures una i l'altra 145 lliures. El vi fou subhastat el 1817 per 430 lliures i la llenya solament per 88 lliures.

La subhasta de 1818 té d'interessant la gabella de l'anomenada mercaderia per tenir-hi anotat 51 articles en venda que comencen amb ordre alfabètic amb el producte «arbres de bastiment» i acaben amb el de «tocino» i tenen enmig anotades mercaderies com fideus, oli de peix, sucre, etc., que ens donen una idea de les variades compravendes de la nostra població en aquella època.

Una càrrega econòmica per a la vila fou la presència sovintejada de tropa. Tenim que a l'estiu de 1816 els regidors i alguns prohoms representatius de la vila tenen una reunió urgent per tractar d'ajudar el comandant del 2n batalló de Ferran VII per poder alimentar els seus soldats perquè no havien arribat les subvencions adequades. Per falta de cabals a la caixa de l'Ajuntament, s'acordà de carregar una imposició sobre la carn venuda amb les protestes comprensibles dels carnisseres. Però, al revés que en altres ocasions, es cobraven diners procedents del subministrament de pa a soldats com van ser els 424 duros per l'entregat als Caçadors de Mallorca.

Però, quan són cridats a files els joves de la població, en incorporar-se

a l'exèrcit se'ls entregava una determinada quantitat com eren les sis unces i mitja de 1817 o les vint-i-quatre de 1819, cosa que fins i tot obligà a carregar mig duro a tot pore sacrificat o quatre pessetes per bou o vedella, impost degut al mal estat crònic de la hisenda municipal.

També i en relació amb l'estada de tropa a la vila hi havia a vegades problemes en el seu allotjament i en la classificació segons categories. Així trobem que el 1816, Don Benet Barraquer i de Camps exposa i recorda a la Superioritat el seu dret, concedit per Felip IV, d'acceptar només a casa seva allotjament per a oficials «Generals».

Passem ara a una activitat diferent dels nostres regidors com fou la de nomenar ermità de Sant Elm Grau Rovira, mariner i agutzil de la vila, amb les clàusules d'entregar 400 lliures —150 per obres i 250 per a utilitat i profit de l'ermita—; complir les obligacions del culte de la capelleta, baixar cada dissabte a «passar la capta» a la vila avisant amb el toc d'una campaneta. Se li permeté acceptar també vi, blat, llegums i peix en temps de «sardinal i palangra», cultivar les terres de l'ermita, però se l'obligà d'avisar amb foc en cas de perills. Al moment de firmar el contracte es féu un inventari del santuari.

El març de 1816 tenen una reunió representants de l'Ajuntament i el Convent per tractar d'ampliar l'església, car aleshores ja era insuficient. Els monjos oferiren 9 dobles de a quatre i els regidors, que també hi estaren d'acord proposaren vendre dos solars que tenien prop del pont d'anar a l'església, comprats ja feia temps amb la intenció de fer un temple nou.

Aquesta bona entesa entre el Monestir i el Comú no degué durar gaire, ja que el maig de 1819, havent observat aquests que l'abat intentava derrocar “la torra quadrada que està en el centre del convent”, sol·liciten, emparant-se en la llei 3a de la Novíssima recopilació de protecció d'edificis antics, que s'embargui l'obra. Això motivà que la Junta de Girona enviés l'arquitecte Josep Barnoya perquè informés i perités.

Els edils guixolencs s'atreveixen a presentar algunes sol·licituds a S. M. Per exemple, tenim que el 1817, entre altres gràcies demanades, destaquen poder traslladar les aigües de la font de Monticalvari al centre de la població; poder vendre edificis ruïnosa propietat del Comú com una casa del Forn Vell i una altra en el corral vell de Sant Pol. Per la seva part, el regidor Bonaventura Ronsart intenta presentar un memorial al rei sol·licitant la prohibició d'exportació de suro, conducta relacionada amb la pugna que es mantindrà entre els propietaris de les suredes i els fabricants de taps. Però, en aquesta sessió, el batlle denegà de presentar la proposta al·legant que sobrava per haver estat postulada anys abans pels tapers⁽³⁾.

(3) JULIÀ, Benet. “Els tapers guixolencs del segle XVIII”. *Revista de Girona*, núm. 127. Març-abril 1988.

Un altre acord, aquest el 1819, fou per nomenar els germans guixolencs Antoni i Josep Patxot Marcèllach, comerciants domiciliats a Barcelona, per representar-los davant de D. Narcís de Milans, tresorer de la Reial Junta de Comerç de la Ciutat Comtal per cobrar 160 duros com a dividends de l'emprèstid d'Argel de l'any 1815, en la qual amb 1.000 duros va participar l'Ajuntament, ja que era freqüent que guixolencs expatriats representessin els interessos dels seus conciudadans en el país on ara radicaven. Així tenim els Vidal a Marsella, els Fortó a l'Havana, etc.

Com que els regidors s'informen de brots epidèmics de còlera a Cadis, Barcelona i algunes poblacions gironines, prenen diverses disposicions sanitàries per mantenir la salubritat de la vila. Per exemple: es multa J. M. embargant-li els 4 duros mensuals que se li entregaven per correu, per no haver arreglat el seu carrer on hi havia bassals d'aigua, fang i orina de cavalls. Ordenat això per la Junta de Policia.

PERÍODE CONSTITUCIONALISTA

Jurada pel rei la Constitució després de la revolta de Riego, l'ajuntament de la nostra vila començà a exposar les disposicions liberals ja legislades en les Corts de Cadis. Una d'elles sobre «Señoríos y abolición de privilegios» dels anys 1811 i 1813, segurament agradable a una població sotmesa de sempre a un poder feudal com hem esmentat. Aquestes prescripcions degueren afectar el Monestir perquè es troba indicada l'obligació, ara, de pagar contribució el convent i la comunitat. En no fer-ho, els embarguen partides de suro de la seva propietat.

Igualment i d'acord amb les ordres del Govern Central contra «la vagància dels eclesiàstics regulars i seculars» obliguen a sortir immediatament de la vila el monjo Veremund Casanova, malgrat la llicència concedida per l'Ordinari. Serà aquest frare, majordom del convent, el qui, en voler-se escapar saltant la paret de l'horta del recinte monacal fou abatut pels milicians que vigilaven l'expulsió de 1836.

El novell Consistori volgué actuar democràticament en l'elecció del nou secretari municipal i en va sortir elegit el notari local Maria José Sala dels tres que es presentaren, entre ells l'anterior que no tingué cap vot, car en el període passat fou acceptat després d'una enèrgica intervenció a son favor de l'autoritat militar de la plaça de Girona.

Però ara serà demandat en diferents ocasions per investigar conductes seves anteriors no gaire clares, entre elles quan el 1813 hagué d'entregar, en representació de l'Ajuntament guixolenc 1.000 duros a l'il·lustre Intendent com a donatiu gratuït als hospitals militars, missió acompanyada per Rafael Surís fins a Igualada, lloc on estava aquesta personalitat.

Persistint en aquesta investigació, els regidors s'informen de si el dit

secretari podia tenir interessos en la mota del xabec de Rafael Surís, ja que suposaven que hi tenia uns 300 duros, però aquest patró confirmà que era la muller la que hi tenia aquella participació.

Per aquests controls davant dels nous edils també hi hagueren de passar els seus antecessors municipals dels anys 1808 a 1817 en diverses ocasions per ordre de S. M. Entregats al seu nou paper visiten les propietats relacionades amb la seva autoritat (ermita de Sant Elm i església de Sant Joan) i els controls sobre aigües i sanitat. Així, amb motiu d' ésser les aigües «encharcadas» perjudicials per a la salut, s'obligà els propietaris de les cases que miren al carrer Major o Raval que cada un empedroni el seu davant per poder tenir escòrrecs els dits líquids.

Una preocupació important fou la de donar ensenyament sobretot a les classes més pobres. Per això mantingueren el contracte amb dos mestres de la vila, Josep Oliva i Carles Albert, que cobrarien cada un 1.000 rals a l'any i deixarien uns altres 2.000 rals per als pares Escolapis que volien iniciar ensenyament a la vila.

I en una actitud filantròpica, el Consistori ha de reconèixer la «triste i miserable situació» dels emigrats italians residents a la vila, fugitius de la derrota del liberalisme de Nàpols i Piemont, malgrat cobrar certa assignació quan podien.

De les noves formalitats de la Constitució hi ha l'obligació d'elegir els anomenats electors parroquials que junt amb altres del partit formaran la Junta electoral provincial per al nomenament de diputats a Corts, votació que es practicà a l'església de Sant Joan i en sortiren elegits, entre d'altres, Miquel Surís amb 105 vots, Feliu Mauri amb 101, Narcís Barraquer amb 97, etc.

Recordant que hem indicat la possibilitat d'aldarulls provocats per fraccions contràries als actuals governants, suposem que això hagué de passar a finals d'agost de 1821 quan l'ajuntament acordà que cada nit sortissin de ronda pel poble quatre milicians de la companyia del capità Bruquera, quatre més del capità Bernich i quatre paisans amb un regidor o un particular de cap de ronda.

Per a aquests milicians s'havia pressupostat la compra de 200 fusells i del vestuari corresponent. També per als reemplaçaments militars d'aquell any hi ha partides tan curioses com les despeses per comprar espadenyas i camises a més de vestits.

Dintre d'aquest ambient d'intranquil·litat, pel maig, preocupa als regidors la presència abundant de gent forastera. Per aquest motiu sol·licitaren l'ajuda de la tropa allotjada aquells dies a la població per obligar a congregar-se els forasters a la Casa de la Vila perquè expliquessin la seva

presència a Sant Feliu. De forma ordenada i tranquil·la explicaren, segons informa el Manual d'acords, que la seva vinguda responia a la possibilitat que podria presentar-se en la compravenda de panes de suro.

L'any, però, acabarà amb altres desordres a la nit que obligarà a noves rondes amb sis milicians i sis paisans armats tots i sota les ordres del regidor Sala, actuació que s'acordà repetir els festius i vigílies.

Finalment i dintre de la política liberal dels nous governants, els regidors reben una disposició per alliberar els esclaus negres. No coneixem quants n'hi podia haver a la vila ni quants es pogueren beneficiar d'aquesta disposició en quedar anotades només les respostes següents: Josep Bernich exposà que el seu esclau té aproximadament 10 anys i, per tant, no podria valer-se per ell mateix si quedés lliure. Francisco Patxot digué que el seu era coix i baldat i, per tant, podia ser lliure si ell ho volia. Finalment, Jaume Civil al·legà que el seu era més «amo y dueño» que esclau i per això dubtava que volgués marxar.

PERÍODE NOVAMENT ABSOLUTISTA

A principi de maig de 1823, l'ajuntament encara constitucional rebia del cap polític de la província l'advertència d'operacions de l'exèrcit enemic per ocupar la població i per aquest motiu aconsellava de posar tota la documentació de la vila en un bon lloc per a no caure en mans enemigues. Però dies després, el 21, ja s'anotà en el Manual d'acords, que, segons ordres rebudes per correu, havia arribat l'Excm. Sr. Mariscal de Camp, comte de Rastignac, comandant de la 3a brigada de l'exèrcit francès auxiliar -els 100.000 fills de Sant Lluís del duc d'Angulema-, posant nous regidors i sol·licitant pau i tranquil·litat.

En aquells moments s'inicià el nou període amb un règim de terror repressiu: càstigs, presons i afusellaments.

Però per mantenir l'ordre disposen crear una companyia de guardes urbans sedentària, a la vila, a raó de 5 rals de billó a cada un i al mateix temps comissionar el regidor Esteve Martí perquè comprés a Girona 100 fusells amb les corresponents baionetes i municions per poder-los armar. A més, un coronel de l'exèrcit, D. Felipe de Bujons, vigilarà per fer complir les disposicions del nou govern contra les encara idees revolucionàries. Per aquesta missió, el Comú haurà d'ajudar-lo amb 6 «pesos fuertes» diaris per despeses d'ell, del seu criat i de la seva cavalleria a més d'altres 3 «pesos» per l'ajudant que segurament l'acompanyarà.

Molt aviat, el 25 de maig, els regidors reben una carta de la Junta del Corregiment de Girona i Figueres on se'ls ordena d'entregar immediatament les claus del convent benedictí al seu majordom Veremund

Casanovas. Els regidors acorden d'entregar-les, però amb la condició de practicar abans un inventari del seu mobiliari per si pogués haver-hi quelcom que en un futur pogués servir a l'ajuntament, acte que portaren a terme Grau Rovira, Joan Cúbies i el secretari municipal.

Tanmateix, recordant les diverses vicissituds que en pocs anys havia passat el centre monacal, no ens estranya que aquest inventari no aportés res d'interès com es mereixia pel prestigi i l'antiguitat de la santa casa. Recordem com a finals del segle anterior es transformà en hospital militar amb motiu de la Guerra del Francès. Posteriorment, fou abandonat de nou en temps de la invasió de les tropes napoleòniques que durà fins el 1814. Més tard, en el període constitucional, última evacuació per extinció dels ordes monàstics, que durà fins a la data indicada en aquest comentari; un tal estat de coses que explicaria els saqueigs soferts pels benedictins en el seu mobiliari.

I així, en el pobre inventari practicat, a més d'elements propis de la litúrgia religiosa s'apuntaren taules i bancs, armaris, només tres llits en una comunitat de prop de vint tonsurats. Igualment un desgavell d'estrís variats de cuina i rebost, fins i tot un piló de tallar carn en les dependències de l'abat, etc. Potser el més valorable fou l'apartat on es descriu «una partida de llibres de varies qualitats i formes els quals estaven col·locats uns sobre els altres i ocupaven onze pams d'alçada, tretze i mig d'ample i sis pams de fondo».

A l'estiu, l'activitat del Sr. Bujons es redueix a informar sobre l'ordre de la Junta del Corregiment de canviar els regidors. Aquest nou Consistori ordena, mitjançant el pregoner, diverses disposicions rigoroses: presentació de tots els milicians amb càstigs als que no obeeixen; diferents disposicions sanitàries urbanes sobre venda de productes; prohibició de cantar, tocar la guitarra i esvalotar durant la nit; prohibit deixar carros al carrer també durant la nit; deixar llums encesos si hi ha obres o basses de calç; nomenament d'un «cabo zelador» per al control dels boscos i evitar tales indiscriminades; reconeixement d'estar sense fons la caixa municipal; la recollida d'armes; l'ajuda per falta de palla, pa, ordi i llenya per a la tropa francesa auxiliar destinada a la vila, gestions totes a fer a Girona.

Al Manual d'acords de 1826 s'annotà que foren enviats a aquesta ciutat per ordre del seu governador els llibres corresponents als anys 1824 i 1825, quedant-nos, per tant, sense informació d'aquestes dues anualitats.

Pel maig del 1826, el nou Consistori pren possessió. En informar-se del que podia quedar pendent, el nou batlle Sebastià Vidal vol aclarir que els nous edils no es faran responsables dels assumptes pendents d'anys anteriors. Sembla que les finances municipals foren les que més preocuparen, ja que hi havia pendent una liquidació de rebuts del temps de la

passada guerra de la Independència i que pujava al voltant de 50.000 duros, la qual cosa els obligarà a tenir un agent a Madrid.

A més, des de Girona, el Govern Civil reclama els darrers sis mesos de la quota de Sanitat de 1823 (1.561 rals, 10 maravedís de billó), el 20% de Propis i arbitris de 1824 (2.560 rals de billó), el primer terç del cadastre del corrent any (14.811 rals, 24 maravedís), quantitats que d'aquí 15 dies han d'ingressar a la caixa de Girona. El clavari informa que en aquella ciutat tenen una carta de pagament de prop de 14.000 rals i esperen aviat rebre'n una altra de 2.000 rals que segurament podran cobrir el terç del Cadastre i el de Sanitat, tenint pendent de percebre el pa subministrat a la tropa pels flequers durant els mesos de gener i febrer tot quedant una resta del 20% per cobrir les necessitats de la casa municipal.

Aquell any la informació acaba amb la referència d'haver estat nomenat vicecònsul anglès a la vila la persona de Josep Eudald Amat.

MESTRES D'AIXA GUIXOLENCES

Exposats breument alguns aspectes de la vida guixolencs d'aquells anys d'intranquil·litat política, passem ara a tractar el motiu principal d'aquest treball: la seva vida marinera i la importància que tingué en l'economia, segons les notes aportades per la lectura dels anomenats Protocols de Marina com hem indicat al principi d'aquest escrit.

Comencem amb l'apartat dels mestres d'aixa, nom dels fusters de naus. De sempre, aquests havien estat els constructors de tota classe d'embarcacions pel fet que tenien uns coneixements tècnics transmesos de generació en generació fins a l'aparició en el s. XVIII dels enginyers navals que començaren a desplaçar-los, primerament en la construcció de les naus de les armades, seguit a continuació per les comercials, quedant reduïda finalment la seva actuació a les dedicades a la pesca.

Però d'aquest temps que estudiem, els nostres mestres d'aixa encara construïen en les modestes drassanes de la platja de Sant Feliu embarcacions de pesca i també mercants.

Comencem amb la relació nominal dels artesans d'aquells anys que és la següent: Ciprià Patxot, Feliu Faus, Joan Frigola, Benet Barnés, Pere Puig, Francisco Nussa, Ramon Lluí, Agustí Bosch, Baldiri Caimó, Jaume Patxot, Feliu Patxot, Antoni Patxot, Joan Mon Carreras, Francisco Oliva, Tomàs Julià, Pere Llagustera, Ramon Vivas, Feliu Moner, Joan Anglada, Jaume Pi, Agustí Bas, Agustí Planella, Anacllet Ribot.

De la majoria d'ells tenim anotada una relació d'aproximadament 50 embarcacions de pesca de les quals 33 foren encàrrecs de fora la vila. I hem dit aproximadament pel fet d'haver-hi documents il·legibles.

Com a mestre d'aixa més actiu destaca la figura de Baldiri Caimó amb

12 llaguts de pesca construïts i d'ells 7 que foren encàrrecs de poblacions de la costa tarragonina.

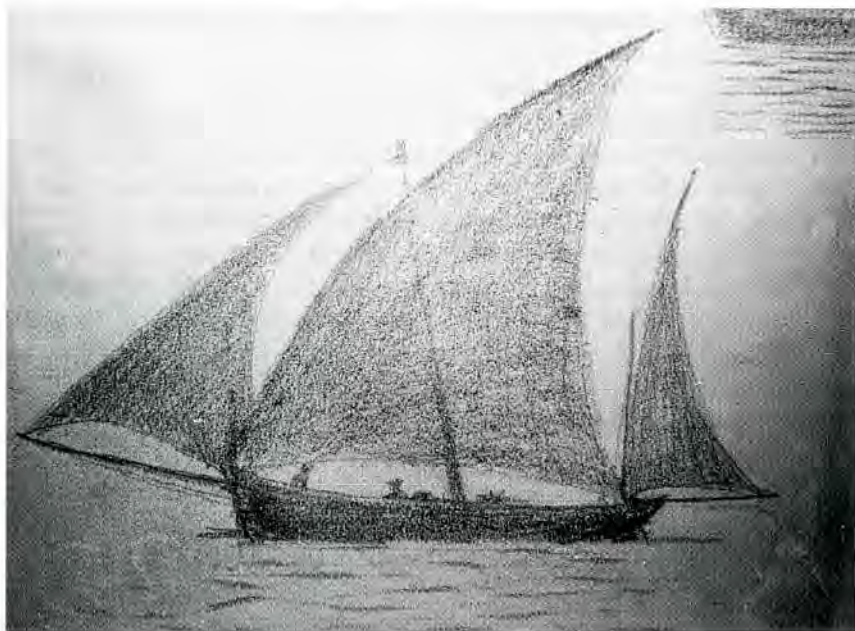
Segueix Jaume Patxot —que continuà la clientela de l'anterior després de la seva defunció— amb 10 bastiments construïts, dels quals 9 s'enviaren a fora. Un altre artesà Agustí Bosch té anotats altres 8 bastiments i d'ells 5 de venuts a altres ports. Segueix Francisco Nussa amb 5 encàrrecs i Feliu Patxot amb altres 4. Aquestes anotacions ens demostren el prestigi artesanal que les nostres modestes drassanes tenien a la costa gironina i tarragonina especialment. Els preus d'aquestes barques de pesca eren de 118 lliures catalanes la majoria, però més endavant Baldiri Caimó començà a abaixar preus fins a situar-les a 100 lliures justes.

Ja hem dit que els nostres mestres d'aixa també construïen naus mercants, i per això detallarem les anotacions descrites en els lligalls dels Protocols. Comencem amb els bastiments anomenats llaguts en els documents indicats, amb una capacitat d'unes 6 tones i un valor d'entre 300 a 350 lliures segons declaracions del seu constructor Feliu Patxot. A continuació vénen els anomenats falutxos, que suposem que devien ser els que ara coneixem amb el nom de barca de mitjana. El citat Feliu Patxot en construí un de 17 tones i 600 lliures de preu. També Francisco Nussa en fabricà un de 30 tones i 900 lliures i un altre de 12 tones i 150 lliures de valor

Ramon Lluí és l'autor d'un místic de 40 tones i valorat en 900 lliures. Una goleta de 80 tones i preu de 3.300 lliures sortí de les mans de Joan Mon Carreras. Per últim, Feliu Patxot fou l'autor d'un bergantí de 120 tones el valor del qual es desconeix.

Sobre aquestes naus construïdes a les drassanes guixolenques podem aportar altres informacions tretes del citat Registre de Marina i són les que es refereixen a les mides donades de cada tipus de bastiment. Així trobem que l'anomenat falutx de 30 tones acostumava a tenir 17 vares d'eslora, 6 i mitja de mànega i 2 de puntal. El místic de 40 tones tenia 20 vares d'eslora, 7 i mitja de mànega i 2 i mitja de puntal. La pollacra de 60 tones, 23 i mitja vares d'eslora, 8 i mitja de mànega i 3 de puntal. Finalment, la goleta citada es descriu amb 108 pams d'eslora, 35 de mànega i 16 de puntal.

Per acabar aquest apartat, aportem un model de contracte entre el mestre d'aixa a qui se li havia encarregat la construcció d'un llagut i el futur propietari, redactat privadament el març de 1822 i firmat per l'alcalde constitucional segon, Francisco Patxot Marcillach. Com que serà copiat literalment, sol·licitem dels entesos en la matèria disculpes si el redactat alguna vegada no és gaire correcte a causa de les dificultats d'interpretar l'antiga escriptura.

Faluxt o barca de mitjana segons un esborrany del pintor Pons Martí.

El mestre d'aixa era Francisco Nussa i el propietari i patró era Llorenç Calçada. Tipus llagut de 30 tones.

«Mides: 18 gues de llargada d'estopa a estopa. Puntal 9 pams. D'overta 28 pams amb 2 pams de rosc. De popa al través de l'arbre, cinc pams d'orla i en devant quatre, disminuint en proporció amb el reforç corresponent de part de dins. Les llasas d'arbre poll, bones i rebedores, de quart i quart, del quart de gruix amb algunes que deuen ser més gruixudes allà on corresponga. La mitjana del pla fins a la clau, de quart i quart del quart de pi i dos de roura per banda sota fora semas. Los mitjans de coberta de pi d'un quart. Traca de popa a proa a la gruixa corresponent. Dos jaients a popa, un sota la coberta i l'altre sobre el rombo; tres idem a proa, un igual a l'orla a confrontar amb la bita, l'altre sota la coberta i l'altre sobre el rombo. L'estamanera quatre pulgades a tot quadro, bones i rebedores de suro alzina o roura. Lo madis corresponent a l'estamanera i que esta arribi a dalt la cinta. L'escàlem corresponent i que sia embocat per la clau i esta de popa a proa. Dos bitons per banda a proa. Paramitjal de roura de rombo a rombo, tot d'una peça, sollada a proa amb mamparo. Cambra a gust del patró Calçada. Gruixa o carenes

cinc pulgadas. Escoas de quaranta a quaranta quatre pams amb dos peces que crusien a lo menos tres peres (?) o peces (?). Dos barengas per banda. Arga, piló i tres aspes, quatre masses i quatre pals de ficar bita i ganxos corresponents i un fogó a gust del patró. Dues massaquetes a proa per banda. A popa cassaescotes i dues massaquetes per banda i sobre escoes de roura, timó i arjau i compondre part de l'arboladura si convé.

Construir-lo dins de sis mesos. Preu 900 lliures de mans i fusta a cobrar 300 lliures als 15 dies de la firma del contracte, 300 a l'ésser el barco encintat i les restants a l'acabar».

Tenim indicat que els nostres mestres d'aixa tenien a més una funció docent i acollien a casa seva, fins i tot si eren de fora de la vila, l'aspirant a fuster de nau durant els quatre anys d'aprenentatge i, posteriorment, si havien complert se'ls estenia el document corresponent a l'Ajudantia de Marina que els permetria treballar i ensenyar al seu torn. Però abans d'admetre el futur aspirant en el seu taller, en la mateixa delegació de Marina es redactava un document que més o menys venia a dir així: «6 de juny de 1815. Benet Cruañas fill de Sebastià (ara difunt) es posa en qualitat d'aprenent de mestre d'aixa amb Fco. Nussa d'aquesta vila durant 4 anys, etc». Al seu torn el dit mestre d'aixa certificava més tard que X. X. ja era mestre d'aixa per haver estat quatre anys vivint i treballant amb ell.

D'aquells anys hi ha anotats uns 40 aspirants. D'ells, 9 ho feren amb J. Mon Carreras, 8 amb Ramon Lluí, 6 amb Fco. Nussa, 5 amb Feliu Patxot, etc.

MESTRE CALAFAT

Aquests artesans, que també trobem anotats en els Protocols de Marina que estudiem, són els que certifiquen que els alumnes que han estudiat i practicat al seu costat ja han passat els quatre anys reglamentaris.

Són 9 els mestres calafats inscrits, el nom dels quals donem a continuació: Pere Puig, Pere Remus, Tomàs Mateu, Francisco Caimó, Joan Caimó, Baudili Llor, Antoni Carreras, Joan Carreró i Antoni Rigau.

Referent als estudiants d'aquesta especialitat, són més abundants que l'anterior, potser per ser estudis de menys responsabilitat. Són en nombre de 51 els apuntats dels quals 22 foren deixebles de Tomàs Mateu, 11 de Pere Remus, 8 de Joan Caimó, 3 de Baudili Llor; Antoni Carreras, Francisco Caimó i Joan Carreró amb 2 cada un i solament amb un, Antoni Rigau.

Un certificat previ per entrar d'aprenent era d'un redactat molt sem-

blant al dels aspirants a mestre d'aixa i amb igual duració de quatre anys. També en acabar llurs estudis se'ls estenia pel seu professor el corresponent certificat que s'inscrivia en els Protocols de Marina.

PARÇONERS

A mesura que les naus augmentaren la capacitat de càrrega i, per tant, el seu pressupost, com es comprèn es necessità més capital, que captaren la majoria de les vegades de l'associació de diverses persones que aportaven diferents quantitats de diners, cosa que els permetia que la seva part de propietari de la nau quedés en un cert tant per cent sobre el seu valor total. Eren els anomenats parçoners sobre la fusta en oposició als parçoners sobre la mota, l'aportació dels quals era damunt la mercaderia transportada o negociada.

Donem a continuació alguns exemples copiats dels Protocols de Sant Feliu. Així trobem que el desembre de 1818, en la pollacra *N.S. del Coll*, el patró Bonaventura Mas hi tenia dos vintens. El març de 1821, en el falutx *La Virgen del Carmen*, Rafael Surís hi tenia tres quartes parts i Joan Molinas la quarta part restant, puix era el patró. Notem com sempre la persona responsable del creuer era premiada amb una participació d'estímul. Al mateix any, Josep Suñer del comerç representà dos comerciants de Barcelona per tramitar la seva participació en una tercera part cada un en el llagut *Santa Gertrudis*.

El maig de 1822 hi ha una anotació més important: els germans Antoni i Josep Patxot del comerç de Barcelona, Francisco Patxot Marcillach i Gaietà Daltabuit, tots dos de Sant Feliu, més Rafael Patxot i Ferrer, pilotín de carrera, eren propietaris del bergantí de 120 tones *San Rafael* construït a la drassana local pel mestre d'aixa Feliu Patxot. La proporció de propietat era la següent; amb 1/4 els tres primers, amb 1/6 Gaietà Daltabuit i amb els restants 3/16 Patxot i Ferrer, que quedà com a capità.

Un altre exemple del mateix temps, amb motiu de la defunció del patró del xabec de 40 tones, Rafael Surís, es nomenà nou patró el seu fill Rafael Surís i Bas. Ho firmaren els parçoners amb les seves corresponents proporcions, que, per tractar-se de modestes aportacions, són bastant nombroses. Tenim amb 1/16 Francisco Patxot Marcillach, Joan Durban, Josep Andreu, Antoni Andreu i Camisó, Antoni Vidal, Baldiri Mieres, Miquel Surís i Llorens, Josep Carreras. Amb 1/32 hi ha Josep Suñer major, Antoni Calçada, Ponç Busó, Pere Màrtir Baster, Joan Campasol, hereus de Bartomeu Bosch i la vídua i els hereus de Geroni Sentir.

PATRONS I PATRONIA

La lectura del citat registre de Protocols de Marina ens permet presentar l'activitat i l'increment de la flota guixolenc a aquests anys, de l'actuació d'uns vuitanta patrons disposats a governar els seus nombrosos bastiments i, finalment, cal destacar com les naus amb veles quadres i de més ampli arqueig, aptes per a singladures llargues i, fins i tot, oceàniques, van ampliant més la seva presència.

A continuació i de forma esquematitzada, presentem les anotacions més interessants relacionades amb aquest treball.

- 1817. El patró Jaume Gorgoll cedeix per l'edat a son fill, també Jaume, el falutx de 300 quintars i al fill Joan el llagut *San Antonio*.
- Silvestre Anglada era patró d'un xabec de 20 tones.
- Josep Reig nou patró del xabec de 25 tones *N. S. de los Angeles*.
- 1818. Josep Mundó es patró d'un canari de 16 tones.
- Miquel Barnés ven bastiment de 12 tones.
- El patró Bonaventura Mas té dos vintens en la pollacra *N. S. del Coll*.
- 1819. Nicolau Casas capità de la goleta *La Victoria*.
- 1821. Josep Prats patró del bergantí goleta *Victoria*.
- Benet Barneda, patró del xabec *San José* amb patent confirmada.
- Feliu Molinas, patró de la goleta *La Gloria* de 60 tones, amb patent.
- Joan Bascós patró de la pollacra de 60 tones *San Antonio* amb patent.
- Joan Lloveras patró del llagut cobert de 6 tones.

Maqueta del veler "Maizales" dels Carreres, que feia la ruta antillana.

- Bonaventura Mauri, patró del bergantí goleta *N. S. de los Angeles* de 80 tones i amb patent.
- Nicolau Casas, patró de la pollacra de 54 tones *La Nueva* amb patent.
- Baltasar Puig, patró de la pollacra de 70 tones i amb patent.
- Francisco Vilaret, patró del xabec *El Dragón* de 32 tones i amb patent.
- El patró Geroni Buscarons del falutx *Ecce Homo* traspasa el comandament a Llorenç Calçada per malalt.
- El patró Ponç Lloveras del llagut de tràfec de 8 tones *N. S. de la Gracia* el cedeix al patró Pere Vidal.
- El patró Jaume Muxó del llagut de tràfec de 120 quintars *San Antonio* el transfereix a son fill Pere com a patró.
- El patró Salvador Virondell del falutx de 28 tones *La Virgen del Carmen* passa el comandament a Joan Molinas.
- Joan Andreu, fill del comerciant Grau Andreu passa com a patró del llagut de tràfec de 150 quintars *San Antonio*.
- Nicolau Ribas, patró de la bombardà *La Virgen del Carmen* de 35 tones.
- Pere Arxer, patró de la pollacra de 60 tones *La Bella Hermida*.
- La goleta de Benet Bruguera comerciant *N. S. de los Angeles* de 40 tones, que la menava Salvi Pla, passarà ara com a patró Ferriol Carreras.
- Narcís Domingo patró del llagut *La Virgen del Carmen* de 12 tones, renuncia a favor de son propietari Pere Jaume Carreras ara patró.
- El patró Llorenç Bosch del xabec *N. S. de los Angeles* de 40 tones, té patent reial mercantil per navegar pels mars d'Europa.
- Bonaventura Mas, patró de la pollacra *N. S. del Coll* de 50 tones obté patent mercantil.
- El patró Andreu Pi de la pollacra de 40 tones *N. S. del Pilar* amb patent.
- Patent per al patró Francisco Calçada de la pollacra de 70 tones *San Antonio*.
- El patró del xabec de 50 tones *San José*, Josep Plaja ja té patent.
- Joan Carreras i Rufí, patent per al xabec de 40 tones *N. S. del Carmen* on ell és patró.
- Josep Anglada, patró de la pollacra de 40 tones *San Antonio* amb patent.
- Feliu Ponsjoan té patent per al xabec de 25 tones "N. S. del Carmen".
- Feliu Moner, patró del canari *La Virgen del Rosario* de 500 quintars. Abans ho era Antoni Carreras.
- Patent mercantil per al patró Antoni Feliu del llagut de 12 tones *San Antonio*.
- 1822. Patent per al patró del falutx de 12 tones *San José*, Josep Raurich.
- El patró Joan Calçada del xabec *San Antonio* de 100 tones, obté patent essent fiador son germà Cosme.
- El patró Rafael Estrada del falutx *La Virgen de los Dolores* de 8 tones obté patent mercantil.
- Bonaventura Plaja patró del falutx-místic *N. S. de los Dolores* de 50 tones, obté patent.
- Salvi Pla, patró del nou místic de 40 tones *N. S. de la Concepción*.
- Josep Surís, patró del falutx de 23 tones *San José* amb patent.
- Josep Bussot, patró de la pollacra *La bella Hermida* de 70 tones amb patent.
- Josep Baster, patró de la pollacra *N. S. de los Ángeles* de 40 tones amb patent.
- Nicolàs Bergoñós, patró del xabec de 20 tones *N. S. de los Angeles*, amb patent.
- Antoni Carreras, patró de la bombardà de 18 tones *N. S. del Rosario*, amb patent.

- Pere Caimó, nomenat patró del falutx de 12 tones *San Antonio de Padua* per dimissió de l'anterior Antoni Feliu.
 - Baldiri Tomàs, patró de la pollacra *San Juan Bautista* mort feia un any en el seu darrer viatge a Amèrica.
 - Antoni Cabañas, patró de la goleta *San José y ánimas* de 26 tones. Patent.
 - Rafael Patxot i Ferrer, capità del bergantí de 120 tones *San Rafael*.
 - Silvestre Anglada patró del xabec *N. S. de los Ángeles*.
 - Patent per al patró Antoni Roura de la pollacra *Santísima Trinidad* de 48 tones.
 - El patró Josep Rabell vengué al patró Ignasi Calvet el llondro *San Antonio* de 27 tones.
 - El patró Ignasi Calvet del llondro *N. S. del Carmen* rebé patent per Europa.
 - Josep Mundó, antic patró del canari de 16 tones *San José*.
 - Joan Bager, patró amb patent, del xabec de 40 tones *Virgen de los Dolores*.
 - Salvi Pla, patró amb patent del místic de 50 tones *La Concepción*.
 - Patent per al místic *La Constitución*. Abans havia estat canari de 25 tones i de nom *San José*.
 - Llorenç Calçada, patró del falutx de 30 tones *Concepció*.
 - Rafael Surís i Bas, patró per defunció de l'anterior Rafael Surís, del xabec de 40 tones *N. S. del Carmen*.
 - Jaume Ribot, patró del canari de 12 tones *San Antonio*, per estar delicat de salut passa la patronia a son fill també Jaume.
 - Patent al patró Agustí Basart del llagut de 8 tones *Santa Rosalia*.
 - 1824. Joan Bascós patró d'un falutx que portà un difunt a bord.
 - Herència del patró difunt Agustí Llambí.
 - Manuel Suñer, patró del bergantí goleta *Virgen de los Ángeles* (estudià a Mataró a l'escola de Boter y Castro).
 - Josep Plaja, pilot, cancel·la fiança.
 - Josep Surís. Ídem.
 - Ignasi Calvet, patró del llondro, abans de nom *San Antonio* i ara *N. S. de los Angeles* cancel·la fiança de patent.
 - Pere Caimó, patró i propietari del falutx de 12 tones *San Antonio*.
 - Llorenç Calçada, patró i propietari d'un llagut de 30 tones.
 - El patró Josep Anglada retorna patent.
 - 1825. Embarcació retinguda a port per mort del seu patró Francisco Calçada.
 - Anton Carreras, patró del canari *La Virgen del Rosario* ara bombarda.
 - Bonaventura Mas cancel·la patent.
 - Antoni Bascós, patró, cancel·lació.
 - Salvi Pla, patró de pollacra.
 - Josep Mauri, capità del bergantí *Eucari*.
 - Josep Busot, patró. Cancel·lació patent.
 - Andreu Anglada, patró del llagut cobert de 6 tones *la Virgen de la Misericordia*.
 - Salvador Ribas, patró.
 - Cosme Calçada, capità del xabec pollacra de 100 tones *San Antonio*.
 - 1826. Feliu Molins i Joan Molins, patrons.
- (Final del llibre registre de Protocols de Marina).

Aquesta relació que acabem d'exposar amb el nombre de 80 patrons i 70 bastiments ens orienta a considerar la importància que anava adquirint el comerç marítim en el nostre port, a principis de segle, destacant les 15 pollacres, els 13 xabecs, els 11 falutxs i els 10 llaguts principalment, així com les naus més utilitzades, 5 d'elles amb una capacitat de 60 a 80 tones i 3 de més de 100.

D'aquests patrons, si no eren els propietaris dels vaixells, se n'havia de seleccionar un que fos apte i honrat perquè els seus amos a més d'entregar-li la nau i la vida dels seus tripulants, moltes vegades era l'encarregat de fer les corresponents transaccions comercials, sobretot en creuers oceànics. D'acord propietaris i patró, en l'Ajudantia de Marina o davant de notari, s'estenia un document conegut com de Patronia, on, a més de confirmar l'entrega de la direcció de la nau, s'acordaven les altres obligacions i l'entrada del mariner com a parçoner en el repartiment del benefici al final de la travessia. A continuació venia un altre tràmit que era el d'escollir la tripulació i formular el contracte sobre la seva paga que unes vegades era sobre un sou diari, altres sobre una xifra total del viatge i l'última, un repartiment a parts dels beneficis un cop desglossades les despeses normals de l'embarcació⁽⁴⁾.

Posteriorment seguia l'obtenció de l'anomenada «Real patente mercantil para navegar por los mares de Europa» en la qual s'obligava a no passar a mars «prohibits», no atacar vaixells de potència amiga, no fer contraban, no cedir aquesta patent, etc. Per obtenir aquest document havia de deixar-se una fiança. Finalment i en certes èpoques, encara s'havia d'obtenir la corresponent Patent de Sanitat en temps d'epidèmia, com fou durant molts anys d'aquest segle.

Per portar a terme alguns d'aquests tràmits i a més si el patró havia d'actuar com a comerciant venent o comprant diferents productes en certs ports, és explicable que la majoria sabien llegir i escriure com es comprova amb la seva firma estampada al final dels documents; això contradiu la informació negativa sobre Sant Feliu del magistrat Zamora en el seu llibre sobre la Catalunya d'aquella època. No deixa, però, que hi hagués algun analfabet i llavors se solucionava de la forma que trobem escrita en el citat Registre de Marina i que diu així: «*El setembre de 1817, Francisco Patxot Marcillach i altres venen el xabec de 20 tones al patró Silvestre Anglada. En no saber llegir ni escriure, nomenen un altre Silvestre Anglada i Ribas com a escrivà del xabec i de la mota per al viatge cap a Gènova. Tindrà paga, alimentació, una part igual als altres mariners més el quart del benefici de cada viatge essent lliure de maniobres de l'embarcació.*»

(4) JULIÀ, Benet. "Marina guixolenc a vuitcentista" *L'Arjau*, núm. 35. Octubre 2000.

COMPRA I VENDA DE BASTIMENTS

En el capítol dels mestres d'aixa ja hem exposat els preus de les embarcacions construïdes a les drassanes locals. Ara exposarem les compravendes entre particulars inscrites en el Registre, fent constar prèviament que el seu preu podria estar en relació, a més del seu arqueig i tipus de nau, amb l'estat de conservació.

Comencem el setembre de 1816, quan el comerciant local Antoni Vidal compra al comerciant igualment guixolenc Pere Màrtir Baster el falutx *Las almas del Purgatorio* de 18 tones per 720 lliures.

Un mes més tard, en pública subhasta, el mateix Vidal, pel preu de 825 duros de plata adquirir el xabec *N. S. de los Ángeles* de 25 tones al patró Josep Ferrer i parçoners.

El gener de 1818 també en pública subhasta es vengué per 400 duros de plata un canari de 16 tones *San José* del patró Josep Mundó.

Pel març, igualment es ven un bastiment varat en terra i de 12 tones, el *San Antonio* del patró Miquel Barnés, per 340 lliures, als mestres d'aixa Francisco Nussa i Benet Barnés. Pel juny és Cosme Calçada com a hereu dels béns del seu difunt pare i representant dels propietaris de l'antic llondro, que ara és pollacra de 40 tones, que ven a Josep Anglada pel preu de 2.830 lliures.

El novembre de 1821, Nicolau Casas comprà per valor de 6.000 lliures la pollacra de 54 tones de nom *San Sebastián* a Francisco Palau de Cadaqués. L'abril de 1822, Josep Civils de Sant Feliu comprà en pública subhasta el casc del quetxmarí *San José y Animas* del capità José de Lojo, que havia naufragat en el port de Tarragona, pagant 92 duros i mig.

Més endavant, el 1824, Antoni Carreras comprà per 1.002 lliures el canari de 500 quintars *La Virgen del Rosario*, que es transformà en bombardarda. També el 1825, un místic transformat en pollacra és venut al seu patró per 1.006 lliures, i el 1826 Agustí Basart vengué a Josep Rabell un llagut de tràfic de 8 tones, el *Santa Rosalia* per 500 lliures. Finalment, és comprat en aquest mateix any, en pública subhasta, el falutx *San Antonio* de 10 tones i venut a continuació per 500 duros de plata.

El record de la passada guerra encara era present amb els fets dels corsaris guixolencs —Basart, Bosch i Barnich— a més d'altres conductes bèl·liques de mariners nostres que copiem del Protocol. Un certificat del 1819 diu així: «*Juan Capdevila capitán del corsario español nombrado San Juan Bautista de la matrícula de Roses comprendida en la provincia de Palamós CERTIFICA que Cosme Calsada hijo de Agustín y natural de Sant Feliu de Guíxols, desde junio de 1811 hasta diciembre de 1812 ejerció*

a bordo de mi dicho corsario la plaza de teniente, durante cuyo tiempo desempeñó debidamente su empleo y manifestó siempre su distinguido valor en todos los combates que se ofrecieron contra los franceses haciéndose por eso acreedor a mi total confianza».

Resumint una altra certificació, hi trobem escrit que *«José Bernich capitán del falucho corsario Fernando VII y Hércules que fue apresado como corsario francés, sirvió en él el capitán de presa José Mauri a satisfacción, apresando tres embarcaciones enemigas con trigo y comestibles para Barcelona, etc.»*. I encara un darrer certificat de Capdevila sobre la conducta del 2n tinent Josep Baster pel valor en combat i per al guardià Rufí Arxer pel seu bon comportament i també valor.

Més tard, el 1823 trobem que la Junta de Sanitat rep ordre d'admetre a plàtica, encara que presoners, tres maonesos corsaris apresats pel patró Estrach. Finalment, el patró Miquel Durban ha de sortir de viatge, a més a més, armat amb 8 fusells, 4 trabucs, 1 sabre, 1 canó i una caixa de fusell.

I per acabar aquest escrit aportem dues notes sobre confraries locals en aquests anys. Tenim que la dels tapers era sota l'advocació de la Degollació de sant Joan Baptista, i la dels mariners de sant Pere i sant Telm. El dominic Pedro González Telmo, esbandir el nom tradicional de sant Elm com es comprova en els gravats de les patents de sanitat de l'època.

SAN TELMO.